

Петар Поп-Арсов

УДК.341.645:341.231.14.071.2(4-672ЕУ)

М-р, Амбасадор

Постојана Мисија на Република Македонија

при Советот на Европа во Стразбур

ppoparsov@yahoo.com

ВЛИЈАНИЕТО НА РЕФОРМИТЕ НА ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВРЗ ЗАЈАКНУВАЊЕТО НА ЕФИКАСНОСТА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Апстракт

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) е најпознатата и можеби најуспешната институција на Советот на Европа (СЕ). Во рамки на СЕ постои неформално мислење дека Судот претставува „жртва“ на сопствениот успех. ЕСЧП во континуитет се соочува со зголемен прилив на апликации од страна на европските граѓани, во кои се посочува на повреди на човековите права. Ваквата појава наметна потреба од спроведување на ефикасни реформи, како во самата Европска конвенција за човекови права (ЕКЧП), така и во начинот на функционирање на ЕСЧП. Овој труд ги анализира ефектите од реформите кои се спроведуваат години наназад во однос на основниот текст на ЕКЧП, со фокус на модалитетите и ефикасноста во функционирање на Судот, како и во однос на целокупниот систем поврзан со заштитата на човековите права. За таа цел, посебен осврт е направен на содржината на декларациите кои произлегуваат од Конференциите на високо ниво, организирани од страна на одредени земји членки за време на нивното претседавање со Комитетот на министри. Во тој контекст, овој труд ги анализира декларациите кои што произлегуваат како резултат на Конференциите на високо ниво во Интерлакен, Измир, Брајтон, Брисел и Копенхаген. Исто така, трудот ја посочува и конференцијата од Скопје, организирана за време на македонското претседателство со Комитетот на министри. За истата цел и во истиот контекст, трудот ги користи дополнителните протоколи на ЕКЧП, особено нивната содржина, процесот на нивното усвојување и стапување на сила, како и значењето и ефектите што го имаат врз зголемувањето на ефикасноста во работењето на ЕСЧП и целокупниот систем на заштита на човековите права.

Клучни зборови: *ЕКЧП, ЕСЧП, Декларација, Протокол, Ефикасност.*

Petar Pop-Arsov, MSc

Ambassador

Permanent Mission of the Republic of Macedonia to the Council of Europe in
Strasbourg

ppoparsov@yahoo.com

THE IMPACT OF THE REFORMS OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS ON STRENGTHENING THE EFFECTIVENESS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Abstract

The European Court of Human Rights (ECtHR) is the most famous and perhaps the most successful institution of the Council of Europe (CoE). Within the CoE, there is an informal opinion that the Court is a "victim" of its own success. The ECtHR has been continuously facing an increasing influx of applications by European citizens pointing to human rights violations. This phenomenon has necessitated the implementation of effective reforms, both in the European Convention on Human Rights (ECHR) and in the modalities of functioning of the ECtHR. This paper analyzes the effects of reforms that have been implemented over the years, with regard to the basic text of the ECHR, with a focus on the efficiency of the functioning of the Court as well as the overall system related to the protection of human rights. To that end, a special review is made of the content of the declarations arising from high level conferences organized by certain Member States during their chairmanship of the Committee of Ministers. In this context, this paper analyzes the declarations that arise as a result of high-level conferences in Interlaken, Izmir, Brighton, Brussels and Copenhagen. Also, the paper points to the conference in Skopje, organized during the Macedonian Chairmanship of the Committee of Ministers. For the same purpose and in the same context, the paper uses the additional protocols to the ECtHR, in particular their content, the process of adoption and the entry into force, as well as the importance and effects they have on increasing the efficiency of the functioning of the ECHR and the entire system of protection of human rights.

Key words: *ECHR, ECHR, Declaration, Protocol, Efficiency.*

Вовед

По основањето на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП или Судот)¹ во 1959 година, земјите членки на Советот на Европа (СЕ)² усвоија бројни протоколи кон Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП или Конвенцијата)³, со цел подобрување и зајакнување на нејзиниот надзорен механизам. Во 1998 година, Протоколот 11⁴ ја замени⁵ оригиналната двостепена структура на ЕКЧП, со што беше овозможено директно поднесување на жалби (апликации) до ЕСЧП.

Позитивните резултати кои што го постигна Судот, придонесе истиот да стане жртва на сопствениот успех. Значителното зголемување на бројот на апликации, како и големиот број на заостанати апликации (pending application) пред Судот, ја наметна потребата од втората голема реформа. Оваа реформа суштински започна уште во 2004 година со усвојувањето на Протоколот 14⁶, а можност за имплементација доби со неговото влегување во сила во 2010 година. Суштинската цел на оваа реформа се состоеше во потребата од намалување на бројот на заостанати предмети, постигнување на рамнотежа помеѓу бројот на поднесените апликации со бројот на пресудите и ефикасно извршување на судските пресуди. Со Протоколот 14 се продолжува мандатот на судиите на 9 години; се воведува Регистар на Судот; се востановуваат структури на Судот како што се судијата поединец, одбори, судски совети и голем судски совет; воспоставува нови, заострени критериуми за прифатливост на жалбите; овозможува Комесарот за човекови права (КЧП)⁷ да учествува како трета страна во судските процеси; поттикнува постигнување на пријателско решение на споровите; укажува на задолжителното извршување на пресудите и овозможува враќање на предметот од страна на Комитетот на министри (КМ)⁸ на СЕ на повторно разгледување од страна на Судот за утврдување дали земјата членка ги исполнила сопствените обврски; овозможува ЕУ да пристапи кон ЕКЧП.

¹ ЕСЧП. (04.05.2018)<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home&c=>

² СЕ. (04.05.2018)<https://www.coe.int/en/web/portal/home>

³ ЕКЧП. (04.05.2018)https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf

⁴ Протокол 11. (04.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Library_Collection_P11_ETS155E_ENG.pdf

⁵ Boyle. K., The European Experience: The European Convention on Human Rights, Victoria University of Wellington Law Review, 40, 2009, pg. 170-171. (04.05.2018)
<http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2009/10.pdf>

⁶ Протокол 14. (04.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Library_Collection_P14_ETS194E_ENG.pdf

⁷ КЧП на СЕ. (04.05.2018)<https://www.coe.int/en/web/commissioner/the-commissioner>

⁸ КМ на СЕ. (04.05.2018)<https://www.coe.int/en/web/cm/home?desktop=true>

Во 2010 година започна Интерлакен процесот⁹ и од тогаш се одржаа пет конференции на високо ниво за иднината на Судот. Конференциите беа свикани за да се идентификуваат средствата за гарантирање на долгорочната ефективност на системот на Конвенцијата и подобрување на ефикасноста на Судот. Овие конференции доведоа до усвојување и стапување во сила на Протоколите 15 и 16.

Протоколот 15¹⁰, усвоен во 2013 година, упатува на принципот на супсидијарност и доктрината на маргината на проценка во преамбулата на Конвенцијата. Исто така, го намалува од 6 до 4 месеци времето во кое треба да се поднесе жалба до Судот по конечната пресуда на националните судови. Истата година беше усвоен и Протоколот 16¹¹, кој стапува на сила на 1ви август 2018. Протоколот 16 ќе им овозможи на највисоките домашни судови да побараат од ЕСЧП да даде советодавни мислења за прашања кои се однесуваат на толкувањето или примената на правата и слободите дефинирани во Конвенцијата и дополнителните протоколи.

1. Конференции и декларации

1.1. Конференција во Интерлакен

Првиот значаен чекор во спроведувањето на процесот на реформи е одржувањето на Конференцијата на високо ниво во Интерлакен на 18 и 19 Февруари 2010 година, на иницијатива на Швајцарија за време на нејзиното Претседателство¹² со КМ. Целата на Конференцијата беше да се иницира дискусија која ќе го детерминираат правецот во кој што треба да се движи СЕ, со цел подобрување на ефикасноста на ЕСЧП, како и на механизмите за ефективна имплементација на обврските од ЕКЧП од страна на земјите членки на СЕ.

На Конференцијата беше изразена длабока загриженост поради зголемување на бројот на индивидуални апликации поднесени пред Судот, а особено поради разликата помеѓу поднесените апликации и апликациите по кои се постапува. Беше констатирано дека ваквата состојба предизвикува

⁹ Интерлакен процес. (04.05.2018)<http://www.europewatchdog.info/en/court/interlaken-process/>

¹⁰ Протокол 15. (04.05.2018)
https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf

¹¹ Протокол 16. (04.05.2018)
https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_ENG.pdf

¹² Швајцарско претседателство со КМ. (05.05.2018)
<http://www.europewatchdog.info/en/council-of-europe-and-switzerland/swiss-chairmanship/>

сериозна штета на ефективноста и кредибилитетот на ЕКЧП и нејзиниот надзорен механизам. Ова претставува закана, како за квалитетот и конзистентноста на праксата, така и за авторитетот на ЕСЧП. На Конференцијата беше заклучено дека е неопходно да бидат превземени мерки со цел:

- да се постигне рамнотежа помеѓу бројот на поднесените апликации со бројот на пресуди и одлуки донесени од страна на ЕСЧП;
- да се овозможи ЕСЧП да го намали заостатокот на предмети и да одлучува по нови случаи во разумен рок, особено за оние кои се однесуваат на сериозни повреди на човековите права;
- да се обезбеди целосно и брзо извршување на пресудите на Судот проследено со ефикасно следење на процесот на извршување од страна на КМ.

Декларацијата¹³ која што беше усвоена воспостави патоказ за процесот на реформи со цел обезбедување долгорочна ефективност на Системот на конвенции. Со Декларацијата беше потврдена посветеноста кон правото на индивидуална жалба. Беше повторена обврската на земјите членки да обезбедат почитување на правата и слободите поместени во ЕКЧП на национално ниво. Со Декларацијата беше упатен повик за јакнење на принципот на субсидијарност, нагласувајќи дека овој принцип подразбира споделена одговорност меѓу земјите членки и ЕСЧП. Исто така, беше нагласена важноста за обезбедување на јасност и конзистентност на судската пракса на ЕСЧП, а особено на потребата од еднообразна и ригорозна примена на критериумите кои се однесуваат на допуштеноста на апликациите, како и на надлежноста на Судот.

Значајно е да се каже дека се нагласува потребата од ефективни мерки за редуцирање на бројот на очигледно недопуштени апликации, потребата од ефективно филтрирање на овие апликации, како и потребата за изнаоѓање решение за справување со апликациите кои се повторуваат. Декларацијата од Интерлакен ја нагласува и неопходноста од целосно, ефективно и брзо извршување на судските пресуди, како и на системот на следење на нивното извршување. Се реafirмира потребата запазување на независноста на судиите, и зачувување на непристрасноста и квалитетот на ЕСЧП.

Интересно е да се одбележи податокот што со Декларацијата беше изразено задоволство за стапувањето на сила на Лисабонскиот договор на ЕУ, кој овозможува пристапување на ЕУ кон ЕКЧП. И покрај почетниот оптимизам и изразено задоволство, ЕУ се уште нема пристапено кон ЕКЧП.

Конференцијата иницираше процес на реформи и други активности кои одеа во иста насока. Следеа конференции на високо ниво, но и

¹³ Декларација од Интерлакен. (05.05.2018)
https://www.echr.coe.int/Documents/2010_Interlaken_FinalDeclaration_ENG.pdf

конференции од понизок формат¹⁴. Започна процес на подготовка, усвојување и пристапување кон протоколи кон ЕКЧП како правни алатки за имплементација на идеите и заклучоците од споменатите конференции, со крајна цел зајакнување на ефикасноста на ЕСЧП. Целокупниот овој процес е познат под името Интерлакен процес.

Акциониот план содржан во Декларацијата опфаќа осум точки кои претставуваат основа за решавање на идентификуваните проблематични прашања, и тоа:

- Правото на поднесување на индивидуална жалба пред ЕСЧП;
- Имплементација на Конвенцијата на национално ниво;
- Филтрирање на жалбите во ЕСЧП;
- Повторувачките жалби;
- Улогата на ЕСЧП;
- Надзорот над извршувањето на Пресудите на ЕСЧП;
- Поедноставување на процедурите за дополнувања на Конвенцијата.

Со Декларацијата се реafirмира темелната важност на правото на индивидуална жалба, како камен темелник на системот на ЕКЧП, која гарантира дека наводните повреди, кога не биле ефективно разрешени од страна на националните власти, може да бидат изнесени пред ЕСЧП. Со оглед на големиот број на недопуштени жалби, со Декларацијата се поканува КМ да разгледа мерки кои би овозможиле ЕСЧП да се фокусира на својата суштинска улога на гарант на човековите права, и да одлучува со неопходната брзина по основани жалби, а особено по жалби кои се однесуваат на сериозни повреди на човековите права.

Декларацијата ги потсетува земјите членки дека тие ја гарантираат примената и имплементацијата на ЕКЧП и оттука ги повикуваат да се посветат на:

- продолжување на јакнењето на свеста на националните власти;
- целосно извршување на судските пресуди;
- да ја земаат во предвид праксата на ЕСЧП која постојано се развива;
- обезбедување на ефективни правни лекови за овозможување на соодветен надомест во случај на повреда на правата, итн.

Во врска со механизмите на филтрирање, Декларацијата препорачува ЕСЧП да воспостави механизам во рамки на моменталните услови, кој може

¹⁴ Конференцијата во Скопје, “Зајакнување на принципот на супсидијарноста - интегрирање на судската пракса на ЕСЧП во националното законодавство и праксата“, одржана на 1-2 октомври 2010 година. (05.05.2018) <http://www.pravda.gov.mk/documents/broshura%204%20finalna1.pdf>

да обезбеди ефективно филтрирање. КМ се задолжува да испита можност, надвор од оние кои што ги нуди Протокол 14¹⁵, за поставување на механизам за филтрирање во ЕСЧП, кој го надминува актуелниот начин на постапување.

Во однос на повторувачките жалби, Декларацијата ги повикува земјите членки да го олеснат пријателското спогодување и да соработуваат со КМ по добивање на конечна пилот пресуда, со цел да се усвојат и применат во пракса општи мерки способни за ефикасно отстранување на структурните проблеми кои потекнуваат од случаите кои се повторуваат. Декларацијата ја нагласува потребата ЕСЧП да развие јасни и предвидливи стандарди за процедурата на „пилот пресуда“¹⁶ во однос на селекцијата на пријавите, постапката што треба да се следи и третманот на одложените случаи, како и да се оценат ефектите од примената на такви и слични постапки¹⁷. КМ се повикува да разгледа дали повторувачките случаи можат да бидат разгледувани од судии одговорни за филтрирање, како и да обезбеди соработка меѓу сите релевантни делови на СЕ, со цел да се презентираат можните опции кон земјата членка од која е побарано да ги поправи структурните недостатоци детектирани во пресудите кои што се однесуваат на неа.

Со цел да се зголеми ефикасноста на ЕСЧП, Конференцијата го повикува Судот да продолжи да ја подобрува својата внатрешна структура и методи на работа. Во овој контекст, се охрабрува ЕСЧП да побара од КМ да се намали бројот на судиите на коморите на пет члена, онака како што е предвидено со Протокол 14. Исто така, се потсетуваат земјите членки дека треба да номинираат квалитетни кандидати со познавање на меѓународното јавно право и најмалку еден од службените јазици на ЕСЧП. Се нагласува супсидијарната улога на ЕСЧП и истиот е повикан да го спроведе на дело одредбите од Протокол 14 кои се однесуваат на новите критериуми на прифатливост на жалбите. Повикувајќи се на принципот на споделена одговорност, се повикува ЕСЧП да се воздржи од оценување на факти кои што се однесуваат на националното право, посочувајќи дека ЕСЧП не е четврта судска инстанца.

¹⁵ Мојсиловиќ, М., Реформа Европског суда за људска права, во „Зборник радова Правног факултета у Новом Саду“, Нови Сад, 2013, стр. 379. (05.05.2018)

<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0550-2179/2013/0550-21791301371M.pdf>

¹⁶ The Pilot-Judgment Procedure. (05.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Pilot_judgment_procedure_ENG.pdf

¹⁷Frynys, M., Expanding Competences by Judicial Lawmaking: The Pilot Judgment Procedure of the European Court of Human Rights, German Law Journal, vol. 12, no. 05, 2011, pg. 1231-1259. (05.05.2018)

http://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b70e6ccf80a12820a592ca/1454837357686/GLJ_Vol_12_No_05_Frynys.pdf

Во однос на зајакнување на надзорот, Конференцијата го повикува КМ да го зајакне надзорот со давање поголем приоритет и видливост, не само на случаи кои бараат итни индивидуални мерки, туку и на оние кои имаат потреба од спроведување на генерални мерки¹⁸.

Со цел поедноставување на постапка за изменување и дополнување на Конвенцијата, Конференцијата го повикува КМ да ги испита можните начини за измени и дополнување на ЕКЧП. Во Декларацијата се споменуваат можностите за усвојување на Статут на ЕСЧП или вметнување на нова одредба во Конвенцијата, слична на онаа утврдена во член 41г. од Статутот на СЕ.

1.2. Конференција во Измир

Конференцијата во Измир, одржана на 26 и 27 април 2011 година, претставува продолжување на процесот започнат со конференцијата во Интерлакен. Декларацијата¹⁹ ја потврди решеноста да се одржи континуитетот на започнатите реформи, при што дополнително се надградува и продлабочува реформата на ЕСЧП. Иако се поздравува конкретниот напредок постигнат после конференцијата во Интерлакен, констатирано е дека бројот на поднесени апликации до ЕСЧП постојано расте. Исто така, заклучено е дека е пораснал бројот на т.н. “pending applications”²⁰, во периодот меѓу двете конференции. Изразена е загриженост што во истиот период е забележано зголемување на бројот на барања за изречување на времена мерка, согласно правилото 39 од Деловникот за работа²¹ на ЕСЧП, со што дополнително се отежнува работата на Судот.

Со Декларацијата се потсетува дека супсидијарниот карактер на механизмот на ЕКЧП претставува фундаментален и трансверзален принцип кој ЕСЧП и земјите членки мора да го земат предвид. Исто така, се потсетува на заедничката (споделена) одговорност на ЕСЧП и на земјите членки во гарантирањето на одржливоста на механизмот на Конвенцијата. Конференцијата во Измир наоѓа за сходно да потенцира дека колку и да се

¹⁸Спроведувањето на генералните мерки се бара заради отстранување на недостатоците во законодавствата на земјите членки во однос на одредбите на ЕКЧП, со цел одбегнување на опасноста од повторување на повреди на човековите права, констатирани во пресудите. (05.05.2018)

<https://www.coe.int/en/web/execution/presentation-of-the-department>

¹⁹Izmir Declaration. (06.05.2018)
https://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf

²⁰Статистика која се однесува на предметите во ЕСЧП. (06.05.2018)
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c>

²¹ Rules of Court. (06.05.2018) https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

охрабрувачки досегашните резултати постигнати со одредбите од Протоколот 14, истите нема да обезбедат трајно и сеопфатно решение за проблемите со кои се соочува системот на Конвенцијата.

Во рамки на текстот на Декларацијата беше усвоен план на понатамошни активности кој се надоврзува на Акциониот план усвоен со Декларацијата од Интерлакен. Овој план се фокусира на неколку основни прашања:

- Правото на индивидуална жалба пред ЕСЧП;
- Имплементација на Конвенцијата на национално ниво;
- Системот за филтрирање на жалбите во ЕСЧП;
- Советодавни мислења на ЕСЧП;
- Повторувачките жалби;
- Поедноставување на процедурите за дополнувања на Конвенцијата;
- Надзорот над извршувањето на пресудите на ЕСЧП.

Правото на индивидуална жалба претставува основен темелник на ЕКЧП, при што е неопходно да се преземат неопходни мерки за елиминирање на јасно видливите недопуштени апликации, но притоа да не се попречува разгледувањето и постапувањето по основаните жалби. Под имплементација на ЕКЧП на национално ниво се подразбира обезбедување на ефикасни правни лекови во земјите членки, соработка со Комитетот на Министри во правец на примена на новите методи за извршување на пресудите на ЕСЧП, како и обезбедување на програми за професионален тренинг на судиите, обвинителите и извршните власти за стандардите на ЕКЧП и праксата на ЕСЧП. Во однос на системот за филтрирање на жалби се поздравуваат досегашните успешни резултати, при што се повикува ЕСЧП да направи евалуација на краткорочните ефекти од досегашната примена на системот. Притоа се повикува ЕСЧП да продолжи да ги истражува можностите за филтрирање без да има потреба од дополнителни измени на ЕКЧП. Паралелно со ова, со Декларацијата се задолжува КМ да продолжи со размислувањето за изнаоѓање на поефикасни механизми на филтрирање на подолг рок, со можност да бидат предложени и евентуални измени на ЕКЧП. Во овој контекст, Декларацијата потенцира дека конкретните предлози за таков механизам за филтрирање, кој ќе бара измени на ЕКЧП, треба да бидат подготвени до април 2012 година.

Делот кој што посочува на потребата од советодавни мислења, кои ЕСЧП би ги презентирал на барање на највисокиот суд во земјите членки, заради интерпретација и примена на ЕКЧП со цел избегнување на идни повреди на Конвенцијата, претставува основа за подготовка, усвојување и ратификација на Протоколот 16. Во однос на повторувачките жалби, се заклучува дека и понатаму го оптоваруваат ЕСЧП поради што земјите членки

се повикуваат да им дадат приоритет на ваквите случаи и истите да ги решаваат по пат на пријателски спогодби и едностранни декларации.

Со Декларацијата се повикува ЕСЧП на конзистентна и целосна примена на критериумите за допуштеност на жалбите, како и на новите заострени критериуми за допуштеност воведени со Протоколот 14. Судот се повикува да воспостави јавно достапни правила во врска со примената на членот 41 од ЕКЧП, вклучувајќи го и нивото на правичен надомест. Во однос на поедноставувањето на процедурите за дополнувања на ЕКЧП, се повикува КМ да продолжи со подготвителните работи за разработка на поедноставени процедури за измена на одредбите кои се однесуваат на организациски прашања, вклучително и мислење за примена на средства за нивно воведување, како што е на пример создавање на Статут на ЕСЧП или нови одредби во ЕКЧП.

Надзорот над извршувањето на пресудите на ЕСЧП претставува исклучително важен дел од целокупниот процес на примена на одредбите од ЕКЧП. Од тие причини со Декларацијата од Измир се повикува КМ да ја зајакне процедурата на извршување до крајот на 2011, како и целосно да го применува принципот на субсидијарност со кој на земјите членки им се остава можноста за избор на средствата за извршување на пресудите.

Како и со Декларацијата од Интерлакен, така и со Декларацијата од Измир беше споменато пристапување на ЕУ кон ЕКЧП, при што беше поздравен постигнатиот напредок во преговорите за пристапување.

1.3. Конференција во Брајтон

Следен чекор во процесот на реформи е Конференцијата на високо ниво во Брајтон, одржана на 19 и 20 април 2013 година, за време на претседателството со КМ на Обединетото Кралство. На Конференцијата се реafirмира приврзаноста на земјите членки кон ЕКЧП и правото на индивидуална жалба пред ЕСЧП. Со Декларацијата²² се потврдува ставот за споделена одговорност меѓу земјите членки и ЕСЧП, поддржани од начелото на субсидијарност. Се повторува дека Конвенцијата е склучена врз основа на суверената еднаквост на земјите членки, кои мора да ги почитуваат правата и слободите гарантирани со ЕКЧП, при што се подвлекува дека ЕСЧП постапува како гарант во случај на повреда.

И покрај конкретниот напредок нотирани на Конференцијата во Измир, како и досега постигнатите резултати со примена на Протоколот 14 во поглед

²² Brighton Declaration. (07.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf

на решавањето на недопуштените жалби, Конференцијата во Брајтон констатира дека постои пораст на бројот на потенцијално добро засновани жалби. Надоврзувајќи се на заклучоците од Интерлакен и Измир, Конференцијата во Брајтон констатира дека примената на Протоколот 14 нема да биде доволна за долгорочно и сеопфатно решавање на проблемот со кој се соочува системот на Конвенцијата. Поради тоа неопходно е да се преземат дополнителни мерки и активности.

За таа цел, со Декларацијата од Брајтон се посочуваат неколку клучни области на кои треба да се обрне внимание, и тоа:

- Имплементација на ЕКЧП на национално ниво;
- Интеракција меѓу ЕСЧП и органите на национално ниво;
- Поднесување на апликации до ЕСЧП;
- Работа по поднесените апликации;
- Судии и судската пракса;
- Извршување на пресудите;
- Долгорочната иднина на системот на Конвенцијата и Судот.

Имплементацијата на Конвенцијата на национално ниво како прашање претставува надоврзување на претходните две конференции. Покрај повторување на барањето за целосно спроведување на ЕКЧП на национално ниво, Декларацијата од Брајтон ги повикува земјите членки да:

Разгледаат можност за основање на независна државна институција за човекови права и воведување на нови домашни правни лекови;

Спроведат практични мерки во правец на усогласување на политиката и законодавството со Конвенцијата;

Да овозможат и да ги охрабрат националните судови да ги земаат во предвид важните начела на Судот, имајќи ја во предвид праксата на ЕСЧП;

Да доставуваат релевантни информации од нивна сфера на интерес до државните службеници, судиите, адвокатите, обвинителите, тужителите и можните апликанти;

Да направат превод на значајните одлуки на ЕСЧП и Прирачникот за работа на Судот.

КМ и Генералниот Секретар (ГС) се повикуваат да подготват и обезбедат соодветна техничка помош, додека ЕСЧП се повикува да ги означи оние пресуди кои ги препорачува за превод на јазиците на земјите членки.

Конференцијата, осврнувајќи се на интеракцијата меѓу ЕСЧП и органите на национално ниво, го поздравува напредокот на Судот во делот на развојот на начелото на субсидијарност. Во тој контекст заклучува дека Преамбулата на Конвенцијата треба да упатува на начелото на субсидијарност, при што го задолжува КМ, до крајот на 2013 година, да усвои инструмент за

измени на Преамбулата²³. Конференцијата го поздравува и охрабрува дијалогот на ЕСЧП со највисоките судови на земјите членки, државните застапници пред ЕСЧП и со КМ. Забележува дека оваа соработка може да се зајакне доколку кон Конвенцијата содржи опција за давање на советодавно мислење на Судот, на барање на највисоките судски институции на земјите членки. Конференцијата го задолжува КМ, до крајот на 2013 година, да подготви нацрт текст на дополнителен протокол и потоа да одлучи дали истиот ќе биде усвоен²⁴. Исто така, со Декларацијата се повикува КМ да процени дали дошло до значително смалување на бројот на жалби.

Правото на поднесување на жалби е камен темелник на системот на Конвенцијата. Во тој контекст, со цел зголемување на ефикасноста на Судот, со Декларацијата се поздравува предлогот²⁵ на ЕСЧП за намалување на временската рамка за поднесување на жалба од шест на четири месеци²⁶. Важно е да се спомене дека во почетните предлози е побарано овој рок да се намали на два или три месеци²⁷. Понатаму се заклучува да се из земе дел од членот 35, став 3б²⁸ и се потврдува дека жалбата би требало да се смета за очигледно неоснована, во случај истата да била целосно и во согласност со Конвенцијата разгледана од домашните судови. Се повикува судот да направи дополнителни одредби во Деловникот на Судот за одлуки кои би требало да се донесуваат во однос на допуштеноста на барање на тужената влада. Исто така се повикува ЕСЧП да развие пракса на правни лекови достапни до граѓаните, странки во судските процеси, кои ќе укажат на повреда на Конвенцијата пред домашните судови.

Во однос на можноста за воведување на нови критериуми за допуштеноост, Судот смета дека ревизијата на постојните услови за допуштеноост би можела да биде оправдана. Сепак, Судот не е убеден дека

²³ Ова претставува основа за почеток на подготовка, усвојување и ставање во процедура на усвојување на Протоколот 15. (07.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf

²⁴ Ова претставува продолжување на заложбите од Конференцијата во Измир со што КМ експлицитно се задолжува за подготовка на дополнителен протокол, кој што подоцна ќе биде дефиниран како Протокол 16. (07.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_ENG.pdf

²⁵ Содржано во точка 37 од „Прелиминарно мислење на Судот во подготовката за Конференцијата во Брајтон“. (07.05.208)

https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_Opinion_ENG.pdf

²⁶ Вградено во членот 4 од Протокол 15.

²⁷ Мојсиловиќ, М., Реформа Европског суда за људска права, во „Зборник радова Правног факултета у Новом Саду“, Нови Сад, 2013, стр. 383.

²⁸ Содржано во членот 5 од Протоколот 15.

прилагодувањето или дополнувањето на критериумите за допуштеност ќе има значително влијание врз оптоварувањето на работата на Судот²⁹.

Работа по поднесените апликации е всушност основата и причината заради која започна Интерлакен процесот, во кој спаѓа и конференцијата во Брајтон. Бројот на апликации, поднесени секоја година пред ЕСЧП, е двојно зголемен од 2004 до конференцијата во Брајтон. Еден од проблемите со кои што се соочува Судот е големиот број на повторувачки апликации, кои всушност се одговорност на земјите членки и истите треба да ги решаваат во рамки на ефикасното извршување на пресудите. Судот треба да биде фокусиран на потенцијално добро засновани нови жалби. Конференцијата го поздравува напредокот постигнат од ЕСЧП во постапувањето по апликациите при што ја одобрува процената на Судот дека до почетокот на 2015 година би можел да ги отфрли очигледно недопуштените апликации и да го намали вкупниот број на т.н. “pending applications”. Со Декларацијата се повикува и КМ, во консултации со ЕСЧП, да процени дали планираните мерки ќе се покажат за доволни до 2015 година или ќе бидат потребни дополнителни мерки во иднина.

Конференцијата подвлекува дека авторитетот на Судот зависи од квалитетот на судиите и донесените пресуди. За исполнување на овој услов е неопходно земјите членки да номинираат квалитетни кандидати, при што се поздравува основањето на Советодавен панел на експерти³⁰ за кандидатите за судија. Конференцијата заклучува дека е потребна измена на членовите 23 и 30 од ЕКЧП³¹.

Во врска со извршувањето на пресудите, како исклучително важен сегмент од целокупниот процес, со декларацијата од Брајтон за прв пат се посочува членот 46 од ЕКЧП како можна алатка во процесот на извршување на пресудите. Примената на членот 46 е најсилната и најригорозната алатка во процесот на извршување на судските пресуди, со која се предвидува и исклучување на земја членка од СЕ. Актуелната содржина на овој член датира од моментот на стапување на сила на Протокол 14 и досега е применет само во еден случај³², во декември 2017 година. Конференцијата се залага и за поголем

²⁹Содржано во точка 31 од „Прелиминарно мислење на Судот во подготовката за Конференцијата во Брајтон“. (08.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_Opinion_ENG.pdf

³⁰Advisory Panel of Experts on Candidates for Election as Judge to the ECtHR (08.05.2018)

<https://www.coe.int/en/web/dlapil/advisory-panel>

³¹ Вградено во Протокол 15.

³²Примена на членот 46 од ЕКЧП. (09.05.2018)

<http://www.ijrcenter.org/2017/12/19/council-of-europe-exercises-historic-infringement-proceedings-against-azerbaijan/#gsc.tab=0>

публицитет на состаноците на КМ посветени на извршувањето на судските пресуди.

Конференцијата, залагајќи се за долгорочната делотворност на системот на Конвенцијата, го задолжува КМ да направи проценка, до почетокот на 2015 година, дали спроведувањето на Протоколот 14 и Интерлакен процесот резултира со подобрување на положбата на Судот и дали постои потреба од дополнителни мерки за подлабоки промени во иднина. Во врска со ова КМ е задолжен да изгради став до крајот на 2015 година. Потоа, до крајот на 2019 година КМ треба да одлучи дали досега усвоените мерки се доволни за обезбедување на одржливо функционирање на контролниот механизам на Конвенцијата и дали се потребни понатамошни мерки.

1.4. Конференција во Брисел

Согледувајќи ја потребата од понатамошни активности во правец на зајакнување на ефикасноста на системот на Конвенцијата на долг рок, на иницијатива на белгиското претседателство со КМ, беше одржана Конференцијата во Брисел на 26 и 27 март 2015 година. На Конференцијата беа повторени стандардните позиции во врска со правото на индивидуална жалба и централната улога на ЕКЧП за заштитата на човековите права. Беше поздравен напредокот со примената на Протокол 14, и декларациите од Интерлакен, Измир и Брајтон. Беа повикани земјите членки да ги потпишат и ратификуваат Протоколите 15 и 16.

На Конференцијата беше усвоена Декларација чиј што Акциски план содржи три точки:

- Интерпретација и примена на Конвенцијата од страна на ЕСЧП;
- Имплементација на Конвенцијата на национално ниво;
- Следење на извршувањето на пресудите.

Конференцијата од Брисел, како резултат на забележливиот пад на бројот на “pending application”³³, посветува особено внимание на извршувањето на пресудите на ЕСЧП. Се поздравува дијалогот со највисоките национални судови, како и намерата на Судот да обезбеди информација во врска со одлуките на судијата поединец за недопуштеност на одредени апликации. Во врска со имплементацијата на Конвенцијата на национално ниво, Конференцијата повикува на подигање на свеста меѓу парламентарците и подобрување на обуките на судиите, обвинителите, адвокатите во однос на имплементацијата на ЕКЧП, вклучително и извршувањето на пресудите.

³³ Анализа на статистиката на Судот, графикон 2, стр 7. (09.05.2018)
https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2017_ENG.pdf

Конференцијата повикува на воспоставување не независна Национална институција за човекови права. Земјите членки се повикуваат да ги зголемат сопствените напори за поднесување на навремени акциски планови и извештаи, да воспостават ефективни правни лекови и да развијат ресурси за ефикасно извршување на пресудите. Декларацијата го охрабрува вклучувањето на националните парламенти во процесот на извршување на пресудите и повикува на одржување на дебати во врска со извршувањето во кои би учествувале претставници на законодавната, судската и извршната власт.

Во однос на надзорот над извршувањето на пресудите, Конференцијата ја подвлекува важноста на ефикасното следење на извршувањето на пресудите. Се надоврзува на заложбите од Брајтон на примената на член 46 од ЕКЧП од страна на КМ. Се охрабрува КМ да ја зајакне ефикасноста на состаноците посветени на следење на извршување на пресудите, да организира тематски дебати, да ја зголеми транспарентноста и да ја земе во предвид работата на другите мониторинг и советодавни тела во процесот на извршување на пресудите. КМ се охрабрува да го подржи зголемувањето на ресурсите на Одделот за извршување на пресудите на СЕ.

Како надоврзување на заложбите од Брајтон, се охрабрува ГС да ја зајакне техничката поддршка кон сите засегнати страни во процесот на извршување на пресудите. Исто така, се охрабрува ГС со својот авторитет да го олеснува извршувањето на пресудите, вклучително и преку примена на членот 52 од ЕКСЧ. Се охрабруваат и Комесарот за човекови права и Парламентарното Собрание на СЕ (ПССЕ) да дадат свој придонес во процесот, во рамки на сопствените надлежности.

1.5. Конференција во Копенхаген

Последната конференција од Интерлакен процесот се одржа на 12 и 13 април 2018 година во Копенхаген. Со усвоената Декларација³⁴ се констатира дека реформскиот процес доведе до значаен развој на Системот на Конвенцијата, при што беа постигнати значајни резултати. Сепак, Системот на Конвенцијата се уште се соочува предизвици. Поради тоа, потребно е до крајот на 2019 година, како што беше договорено во Брајтон, КМ да одлучи дали досега усвоените мерки за обезбедување на функционирање на контролниот механизам на Конвенцијата се доволни или се потребни подлабоки промени.

³⁴ Декларација од Копенхаген. (10.05.2018)
<https://rm.coe.int/copenhagen-declaration/16807b915c>

Конференцијата повторно го потенцира значењето принципот на субсидијарност и концептот на споделени одговорности, при што констатира дека Конвенцијата денес е инкорпорирана и во голема мера е вградена во домашниот правен поредок на земјите членки. Со тоа се потврдува заложбата за ефикасна нејзина имплементација на национално ниво, при што Конференцијата го потенцира значењето и потребата од вклученост во овој процес на законодавната, извршната и судската власт.

Конференцијата го посочува извршувањето на пресудите како клучна обврска за земјите членки, со што се реafirмираат главните заложби од Бриселската декларација, која се посочува како важен инструмент во справување со проблемот на извршувањето на пресудите. Потребна е силна политичка посветеност и зајакнати капацитети за ефикасно и промптно извршување на пресудите. Ненавременото извршување на пресудите создава дополнителни оптоварувања на работата на Судот и КМ, кое што го поткопува кредибилитетот на Системот на конвенцијата. Декларацијата силно го охрабрува КМ да продолжи со примената на членот 46 од ЕКЧП.

Во однос на улогата на ЕСЧП, Конференцијата ги поздравува напорите на Судот да обезбеди внимателно и балансирано толкување на Конвенцијата, како и да ја зголеми јасноста и конзистентноста на пресудите. Ја поздравува континуираната и стриктна примена на критериумите за допуштеност на жалбите, од страна на ЕСЧП. Конференцијата укажува на фактот дека принципот на субсидијарност наметнува обврска кај земјите членки за исполнување на својот дел од одговорностите спрема Конвенцијата, но и еден вид на слободна проценка (*margin of appreciation*) во изборот на начинот на спроведување на Конвенцијата. Сепак, Конференцијата посочува дека Судската пракса во однос на маргината на проценка препознава дека при примена на одредени одредби на Конвенцијата, како што се членовите 8-11, може да има низа различни, но легитимни решенија кои би можеле да се усогласат со Конвенцијата во зависност од контекстот. Ова може да биде релевантно при проценката на пропорционалноста на мерките што го ограничуваат остварувањето на правата или слободите според Конвенцијата. Според наше мислење, со примената на маргина на проценка се прави обид од одредени земји да ги одбегнат³⁵ обврските кои што произлегуваат од Конвенцијата и иста претставува правна основа која им овозможува легално да делуваат во тој правец.

³⁵ Bultrini, A, *The Future of the European Convention on Human Rights after the Brighton Conference*, IAI Working Papers 12/23, Roma, 2012, pg. 8. (10.05.2018)
<http://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1223.pdf>

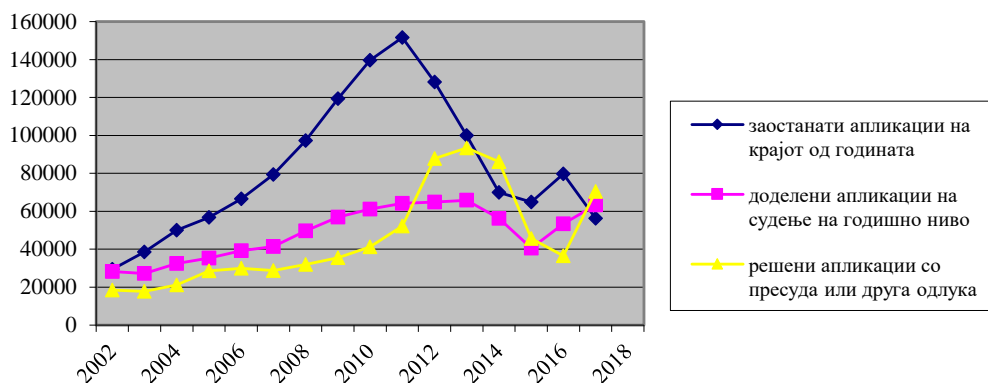
Конференцијата го охрабрува судот, земјите членки и останатите заинтересирани чинители да ја ползуваат можноста за учество како трета страна во судските постапки. Во тој контекст, ново избраниот КЧП, на Конференцијата во Копенхаген го најави своето поинтензивно инволвирање како трета страна во судските постапки, истакнувајќи дека судските пресуди заслужуваат еднаков третман, без да се делат на важни и неважни. Со декларацијата се охрабруваат земјите да ги ратификуваат Протоколите 15 и 16, при што Франција објави дека го ратификувала Протоколот 16, при што стана десеттата земја која го има ратификувано, со што се исполнува условот за негово стапување во сила.

Конференцијата потсетува дека справувањето со зголемениот број на апликации беше главна цел на реформата на Системот на конвенцијата. И покрај забележителните резултати, сепак се уште постои сериозна загриженост. Во тој контекст Конференцијата ги поздравува напорите на Судот за намалување на заостанатите предмети. Изрази загриженост во врска со големиот број на “pending application”. Го повикува КМ да им асистира на земјите членки во решавањето на системските и структурни проблеми со цел да се намали големиот прилив на повторувачки жалби како резултат на неизвршувањето на пилот пресудите.

Согледувајќи ги проблемите кои што се јавуваат во процесот на избор на судии во ЕСЧП, Конференцијата повикува на соработка меѓу ПССЕ и КМ, земјите членки да го почитуваат мислењето на Советодавниот панел, а ПССЕ да ги отфрли поднесените кандидатски листи за кои Советодавниот панел не се произнел.

И на оваа конференција, поздравувајќи го досегашниот напредок, се повикува ЕУ да пристапи кон ЕКЧП.

Статистика и интервјуа

Графикон³⁶ кој го покажува движењето на заостанати, доделени и решени апликации од 2002 до 2018 година.

Година	Заостанати апликации	Доделени апликации	Решени апликации
2002	29400	28200	18456
2003	38500	27200	17787
2004	50000	32500	21191
2005	56800	35300	28648
2006	66500	39200	29878

³⁶ Податоците содржани во графиконот се добиени од годишните извештаи на ЕСЧП (страниците се посетени од 09 до 11.05.2018).

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2002_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2003_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2004_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2005_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2006_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2007_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2008_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2009_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2010_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2011_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2012_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2013_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_Report_2014_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2015_ENG.pdf

2007	79400	41500	28792
2008	97300	49600	32043
2009	119300	57000	35460
2010	139650	61100	41182
2011	151600	64200	52188
2012	128100	64900	87879
2013	99900	65800	93401
2014	69900	56200	86068
2015	64850	40500	45576
2016	79750	53400	36579
2017	56250	63400	70356

Табела³⁷ која го покажува бројот на заостанати, доделени и решени апликации на годишно ниво на крајот на годината од 2002 до 2017 г.

Од статистичките податоци можеме да забележиме дека бројот на заостанати апликации го достигнува својот максимум на крајот на 2011, односно почетокот на 2012 година. Бројот на доделени апликации на судење има континуиран пораст до крајот на 2013 година, по што бележи намалување во следните две години, да во 2016 и 2017 година повторно бележи пораст. Бројот на решени апликации континуиран, но благ нагорен тренд до крајот на 2011 година, после што во следните три години забележува скоро двојно повисоки вредности. Во 2015 и 2016 бележи значителен пад, да на крајот од 2017 година повторно се забележува скок во овој сегмент.

Во разговор со истакнати правници и судии кои што работат во ЕСЧП беше побарано мислење за причините на ваквите трендови. Според соговорниците максималниот пик на “pending applications” се должи на огромниот прилив на жалби, како резултат на големата видливост на Судот, неговиот авторитет и кредибилитет и целокупната успешна приказна поврзана со оваа институција, за која што уште на почетокот рековме дека е жртва на сопствениот успех. Токму овие максимални вредности кореспондираат со потребата од реформи, кои веќе беа започнати со стапување во сила на Протоколот 14 и Интерлакен процесот во 2010 година. Падот кој што следи, според соговорниците, се должи на сплет на околности, а најповеќе на:

- Елиминирање на очигледно недопустливите жалби;

³⁷ Податоците содржани во табелата се добиени од годишните извештаи на ЕСЧП.

- Стриктна примена на членот 47 од Деловникот на Судот³⁸;
- Групирање на случаи според сличност, и др.

Бројот на доделени апликации бележи континуирано благ пораст до крајот на 2013 година, по што во следните две години бележи пад, за да повторно порасне во 2016 и 2017 година. Во исто време, бројот на решени апликации во периодот меѓу 2002 и 2007 година заостанува зад бројот на доделени апликации на решавање во една прилично изедначена разлика, по што во периодот од почетокот на 2008 до крајот на 2010 тој јаз се зголеми. Од 2011 започнува изразито нагорен тренд кај решените апликации, кој кулминира на крајот од 2013 година. Потоа започнува опаѓање, за да на крајот од 2015 година биде забележана најмалата разлика меѓу решени и доделени апликации, но се уште со предност во полза на решените. Во првите десет години имаме постојана „предност“ на доделените апликации и заостаток на решените, за да од 2011 до 2015 година имаме обратна ситуација. Според соговорниците, но и според анализата на статистичките податоци, ваквото движење се должи на неколку фактори, но најповеќе на можностите што ги пружа примената на Протоколот 14, со воведувањето на нови заострени критериуми за прифатливост. Во овој период е забележан огромен број на апликации кои биле прогласени за недопустливи³⁹ и кое што беше констатирано и поздравено на конференциите во склоп на Интерлакен процесот.

Треба да истакнеме уште еден податок кој што беше презентирани од соговорниците и кој што оди во прилог на процесот на реформи и зајакнување на ефикасноста на Судот Според. Се работи за постигнување на пријателско решени во судските процеси, кое што претставува придобивка на Протоколот 14 и кое што како можност ја подобрува ефикасноста на ЕСЧП.

Осцилациите прикажани во графиконот, кои се однесуваат на 2016 и 2017 година, се должат на пристигнатите апликации како резултат на кризата

³⁸ За разлика од порано, кога Судот ги земаше во предвид сите пристигнати апликации поднесени во различни форми, со стриктна примена на членот 47 Судот ги одбива сите апликации кои што не ги задоволуваат пропишаните правила за нивно поднесување.

³⁹ Годишни извештаи на Судот за 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015г. Види дел “Statistical information”, табела 3 “Application decided”. (11.05.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2011_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2012_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2013_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_Report_2014_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2015_ENG.pdf

со бегалци и мигранти, како и случувањата во Турција после обидот за државен удар.

Заклучоци

Како заклучок можеме да кажеме дека процесот на реформи дефинитивно има влијание врз подобрување на ефикасноста на ЕСЧП, како и на механизмите за ефективна имплементација на обврските од ЕКЧП. Ако почетната фаза се состоеше во согледување на потребата од реформи, истата подоцна продуцираше дополнителни фази кои што се отвораа како логичен редослед на мерки и активности. Првично воочените слабости наметнаа потреба од одредување на мерки и правци на делување. Следната фаза се состоеше во подготовка на мерките и нивна примена на сите нивоа. Паралелно се одвиваше анализа на ефектите и континуирана потрага по нови решенија во однос на предизвиците кои што се појавуваа во текот на процесот на реформи. На пример, ако конференцијата во Брајтон се фокусираше на намалувањето на бројот на заостанати апликации, конференцијата во Брисел се фокусира на извршувањето на пресудите. Ова претставува своевиден еволуциски скок, односно од фаза на детектирање на слабостите и одредување на мерки за нивно надминување, се преминува во фаза на барање на ефикасни начини за нивна имплементација.

Во последната година до две можат појасно да се согледаат ефектите од спроведените реформи и да се постават контурите на следните активности, кое што всушност претставува обврска на КМ да одлучи до крајот на 2019 дали досега усвоените и применети мерки се доволни или се потребни подлабоки промени.

Од се она што претходно беше изнесено можеме да ги изведеме следните заклучоци:

Постои очигледен пад и надолен тренд на бројот на заостанати апликации;

Постигната е рамнотежа меѓу поднесените прифатливи апликации, процесоирани во понатамошна постапка со решените случаи. Ова јасно се гледа од статистичките податоци;

Постои попрецизен систем на филтрирање на пресуди и стриктна примена на правилата за недопустливост;

Постои зголемување на бројот на решени случаи по пат на пријателско спогодување, кое што води кон заклучок на поефикасна примена на ЕКЧП на национално ниво, јакнење на свеста на националните власти, земање во предвид на праксата на ЕСЧП;

Забележлива е еволуцијата на мерките кои што се предлагаат во правец на надминување на слабостите. Ако на првите три конференции фокусот е на одредување на содржината на мерките, во Брисел и Копенхаген јасно е видливо акцентирањето на техничките аспекти како поддршка на спроведувањето на суштинските;

Конвенцијата денес е инкорпорирана и во голема мера е вградена во домашниот правен поредок на земјите членки;

ЕСЧП работи поефикасно;

Постои континуиран напредок како резултат на примената на Протокол 14, но истиот нема да обезбеди трајно решение;

Постоењето на повторувачки жалби укажува на неизвршување на пресудите, особено на пилот пресудите, и претставува тенденција за избегнување на обврските од Конвенцијата;

Примената на членот 46 од ЕКЧП укажува на тенденцијата на избегнување на извршување на пресудите и исполнување на обврските;

Со примената на маргина на проценка се прави обид од одредени земји да ги одбегнат обврските кои што произлегуваат од Конвенцијата и иста претставува правна основа која им овозможува легално да делуваат во тој правец. Ваквото делување ќе наметне потреба од дополнителни мерки во иднина за справување со недостатоците кои што ќе произлезат;

И покрај позитивните ефекти од целокупниот процес на реформи, во иднина ќе бидат неопходни дополнителни мерки, кое што како заклучок треба да биде изведено од страна на КМ до крајот на 2019 година.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА И ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

ЕСЧП <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home&c>

СЕ <https://www.coe.int/en/web/portal/home>

ЕКЧП https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf

Протокол

11.

https://www.echr.coe.int/Documents/Library_Collection_P11_ETS155E_ENG.pdf

Протокол 14.

https://www.echr.coe.int/Documents/Library_Collection_P14_ETS194E_ENG.pdf

КЧП на СЕ. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/the-commissioner>

КМ на СЕ. <https://www.coe.int/en/web/cm/home?desktop=true>

Интерлакен процес. <http://www.europewatchdog.info/en/court/interlaken-process/>

Протокол 15. https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf

Протокол 16. https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_ENG.pdf

- Швајцарско претседателство со КМ.
<http://www.europewatchdog.info/en/council-of-europe-and-switzerland/swiss-chairmanship/>
- Декларација од
Интерлакен.https://www.echr.coe.int/Documents/2010_Interlaken_FinalDeclaration_ENG.pdf
- Конференцијата во Скопје, “Зајакнување на принципот на супсидијарноста - интегрирање на судската пракса на ЕЧП во националното законодавство и праксата“, одржана на 1-2 октомври 2010 година.
<http://www.pravda.gov.mk/documents/broshura%204%20finalna1.pdf>
- Boyle. K., The European Experience: The European Convention on Human Rights, Victoria University of Wellington Law Review, 40, 2009.<http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2009/10.pdf>
- Bultrini. A, The Future of the European Convention on Human Rights after the Brighton Conference, IAI Working Papers 12/23, Roma, 2012.<http://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1223.pdf>
- Мојсиловиќ, М., Реформа Европског суда за људска права, во „Зборник радова Правног факултета у Новом Саду“, Нови Сад, 2013.<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0550-2179/2013/0550-21791301371M.pdf>
- Fynys, M., Expanding Competences by Judicial Lawmaking: The Pilot Judgment Procedure of the European Court of Human Rights, German Law Journal, vol. 12, no. 05, 2011, pg. 1231-1259. (05.05.2018)http://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b70e6ccf80a12820a592ca/1454837357686/GLJ_Vol_12_No_05_Fynys.pdf
- The Pilot-Judgment Procedure.
https://www.echr.coe.int/Documents/Pilot_judgment_procedure_ENG.pdf
- Izmir Declaration.
https://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf
- Статистика која се однесува на предметите во ЕЧП.<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c>
- Rules of Court.https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf
- Brighton Declaration.
https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf
- Прелиминарно мислење на Судот во подготовката за Конференцијата во Брајтон.https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_Opinion_ENG.pdf
- Advisory Panel of Experts on Candidates for Election as Judge to the ECtHR
<https://www.coe.int/en/web/dlapil/advisory-panel>

Декларација од Копенхаген. <https://rm.coe.int/copenhagen-declaration/16807b915c>

Годишни извештаи на Судот за 2011, 2012, 2013, 2014 и 2015г.

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2011_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2012_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2013_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_Report_2014_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2015_ENG.pdf